

MESEM

Öğrencileri İçin

Hak Rehberi

**İSTANBUL BAROSU ÇOCUK HAKLARI
MERKEZİ**

Bu Rehber Neden Hazırlandı?

Bu rehber, **18 yaşından küçük herkes çocuktur** (Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 1) ilkesine dayanır. Amacımız, MESEM'de okuyan öğrencilerin haklarını bilmelerini sağlamak ve hak ihlallerine karşı nereye başvurabileceklerini göstermektir.

Bu rehber, senin çocuk olduğunu hatırlatıyor. MESEM'deki haklarını tanıtıyor. Bir sorun yaşarsan ne yapabileceğini söylüyor.

Eğer bir haksızlıkla karşılaşırsan, bu rehberde yer alan kurumlara başvurman çok önemli!

MESEM Nedir?

MESEM'in amacı, seni mesleklere hazırlamak ve okul ile iş hayatı arasında bir köprü kurmaktır. Ancak uygulamada bu sistem bazen çocukları sadece iş gücü olarak görüp haklarını ihlal edebiliyor. Yine de MESEM'in ne olduğunu bilmen önemli.

MESEM, yani Mesleki Eğitim Merkezi, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir okuldur. Burada, hem okulda ders alırsın hem de bir iş yerinde çalışarak meslek öğrenirsin. Bu eğitim 4 yıl sürer. İlk yıl "aday çırak", ikinci yıl "çırak", üçüncü yıl "kalfa", dördüncü yıl ise "usta" olursun.

**Öğrenci
misin?**

**Çıracak
mısın?**

**YOKSA ÇOCUK
İŞÇİ Mİ?**

Öncelikle öğrencisin. MESEM'de amacın meslek öğrenmek ve eğitim almak. Ancak bazı iş yerleri seni sadece çalıştırmak isteyebilir. Bu durumda çocuk işçiliği söz konusu olabilir.

Çocuk işçiliği, çocukların gelişimini ve eğitimini engelleyen çalışmalardır. Çocuk işçiliği, çocukların çalışarak zarar gördüğü durumlardır.

**15 yaşın
altındaki
çocukların
çalıştırılması
kanunen
yasaktır!**

Bu tür durumlar;

- Seni çocukluğunu yaşamaktan alıkoyar,
- Okula gitmeni engeller,
- Bedensel ve ruhsal sağlığına zarar verir,
- Yaşına uygun olmayan işlerde seni yorar,
- Şiddete ve kötü muameleye açık hale getirir.

Çıraklık ise bir işi öğrenmek için yapılan eğitimidir. Eğer MESEM'de çıraksan, seninle bir "çıraklık sözleşmesi" yapılır.

Bu sözleşme:

- Bir iş sözleşmesi değildir,
- Sadece meslek öğrenmen, beceri kazanman ve deneyim edinmen içindir,
- Yani senin çalışman değil, öğrenmen esas alınır.

Öğrenci olarak senin görevin: Öğrenmek.

**İş yerinin görevi:
Sana güvenli,
sağlıklı ve saygılı bir
ortamda meslek
öğretmek.**

Eğer sana sadece iş yaptırılıyor, eğitim verilmiyor ve ağır işler yükleniyorsa; bu çocuk işçiliği olabilir

MESEM'e Nasıl Kayıt Olunur?

MESEM'e kayıt olmak için:

En az ortaokulu bitirmiş olmalısın.

Seçtiğin meslek için sağlığının uygun olduğunu belgelemelisin.

Bir iş yeriyle sözleşme yapmalısın.

İş yerinde seni eğitecek "usta öğretici" olmalı

Hakların Nelerdir?

MESEM'de okuyan bir öğrenci olarak, senin hem **öğrenci** hem de **çocuk** olduğun unutulmamalı. Bu yüzden hem eğitim hem de çalışma alanında **özel hakların** var!

İşte bazıları:

- ★ **Sağlık Durumu:** MESEM'e başlamadan önce, sağlığının seçtiğin mesleğe uygun olduğunu göstermen istenir. Ama sonradan rahatsızlanırsan, doktor raporunu okuluna vermelisin. Sağlığın her şeyden önce gelir!
- ★ **Güvenli Ortam:** Suça karışmış kişilerin MESEM'de seni çalıştırmaları yasaktır. Çalıştığın yerin güvenli ve saygılı olması gerekir.

- ★ **İş Sağlığı ve Güvenliği:** İş Sağlığı ve Güvenliği işe başlamadan önce işveren tarafından sana güvenli çalışma eğitimi verilmesi zorunludur.
- ★ **Eğitim Hakkı:** Haftada en az 8 saat okulda ders alırsın
- ★ **Sözleşme:** Okul, işyeri ve senin (velinle birlikte) arasında bir eğitim sözleşmesi yapılır. Bu sözleşmede şu bilgiler yer almalı: Kiminle çalıştığın, Ne kadar süre çalışacağın, Alacağın ücret, Güvenlik koşulları, Hakların ve sorumlulukların.
- ★ **Çalışma Süresi:** Haftada en fazla 40 saattir. Gece çalıştırılmazsın.
- ★ **Ücret:** 9, 10 ve 11. sınıflarda asgari ücretin en az %30'u, 12. sınıfta ise %50'si kadar maaş alırsın.

Sigorta: Sen hem hastalıklara hem de iş sırasında yaşanabilecek kazalara karşı **sigortalısın**. Sigortan emeklilik sağlamaz ama hastalık veya kaza durumunda seni korur. Primler (sigorta ücreti) Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ödenir.

İş Kazası: Bazen çalışırken yaralanabilirsin, bu yaralanmaların küçük ya da büyük olması önemli değil, **parmağın da kesilse bu bir iş kazası!** Eğer çalışırken sen veya başka bir arkadaşın bir kaza geçirirseniz: Durumu **hemen kolluğa bildir**, Doktor raporu al, Bu durumda **işveren sorumludur** ve sana devlet tarafından geçici ücret (ödenek) verilir. Eğer uzun süreli bir sağlık sorunu oluşursa, sürekli destek alabilirsin.

İzin: Yılın tatil dönemlerinde 1 ay ücretli izin hakkın var. Bunun dışında hastalanırsan rapor alıp izinli sayılabilirsin.

Koruyucu Ekipman: Koruyucu malzemeler (eldiven, gözlük, kask gibi) **işveren tarafından ücretsiz verilir.**

Güvenlik: Tehlikeli durumlarda çalışmayı durdurma hakkın var.

Sık Karşılaşılan Hak İhlalleri

MESEM'de meslek öğrenmen için bir işyerinde çalışabilirsin. Ama bazen bazı kurallar ihlal ediliyor ve bu durum senin sağlığını, güvenliğini ve haklarını tehlikeye atabiliyor.

İşte sık görülen ihlaller:

Tehlikeli İşlerde Çalıştırılma: Bazı işyerleri "tehlikeli" veya "çok tehlikeli" sayılır. Bu ortamlarda çalışmak çocuklar için ciddi riskler taşır. Çok sıcak, kimyasal maddelerle iç içe, ağır makineli ortamlarda çalıştırılmazsın!

Koruyucu Ekipman Verilmemesi: Gerekli ekipmanlar sağlanmazsa risk altındasın. Çalışmayı durdurabilir ve Güvenli bir alana geçebilirsin. Bu senin hakkın!

Meslek Öğretilmeden Çalıştırılma: İşyerinde sana o mesleği öğretmeleri gerekir. Ama bazı yerlerde öğrenciler sadece işçi gibi kullanılıyor. Bu yanlış ve yasadışı!

Kötü Muamele ve Şiddet: Fiziksel, sözlü veya psikolojik şiddete maruz kalamazsın. Hiç kimse sana: bağırarak, fiziksel zarar vererek, seni küçük düşürerek, şiddet uygulayarak davranamaz. Bunlar hem suçtur hem de hemen yardım istemen gereken durumlardır.

Eğer sen elektrikçilik öğrenmek istiyorsan, sana temizlik yaptırmak, çay servisi yaptırmak veya başka işler vermek doğru değildir. Sen oraya meslek öğrenmeye gittin, her işi yapmaya değil!

Ücretsiz veya Eksik Ücretle Çalıştırılma: Her ay zamanında ve eksiksiz ödeme almak hakkındır. Ücretin eksik ödenmesi ya da hiç verilmemesi sözleşmeye ve kanuna aykırıdır.

Sendika Hakkının Bulunmaması: Sendikaya üye olamazsın, ancak derneklere üye olabilirsin.

Dinlenme ve izin Hakkının Tanınmaması: Mola vermek, hastalık iznini kullanmak, yıllık izne çıkmak, yıllık izin kullanmak, tatilde dinlenmek herkesin hakkıdır. Sana sürekli çalıştırmak için bu hakları tanımamaları yanlıştır

Ayrımcılık Yapılması: Sana cinsiyetin, etnik kökenin, yaşın, inancın veya başka bir nedenle farklı davranılırsa bu ayrımcılıktır ve hukuka aykırıdır.

Hak ihlali

Durumunda Nereye

Başvurabilirsin?

- **Okul Müdürün veya Öğretmenin**
- **il/ilçe Milli Eğitim Müdürlükler**
- **ALO 170: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İletişim Merkezi**
- **ALO 183: Çocuk, Kadın, Engelli ve Sosyal Destek Hattı**
- **ALO 112: Acil Yardım Hattı (kolluk birimine ihbar için de kullanabilirsin)**
- **CİMER: Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi**
- **Cumhuriyet Savcılığı**

UNUTMA!

Sen bir çocuksun.

**Senin hakkın;
öğrenmek,
güvende olmak,
fikrinin sorulması,
saygı görmek ve
gelişmek.**

**İSTANBUL BAROSU ÇOCUK HAKLARI
MERKEZİ**

Katkı sunanlar: Av. Kardelen Ateşci, Av. Sinan Derman, Av. Kübra Demirel, Av. Esen Erolus, Av. Seray Ejderođlu, Av. Tuba Özel

Yayından Sorumlu Yönetim Kurulu Üyeleri: Av. Yelda Koçak Urfa, Av. Hürrem Sönmez.

Tasarım: Dilek Aydın.

Yayın Tarihi: 2025. İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No: 2 Beyođlu-İst., **Tel:** (0212) 393 07 00
www.istanbulbarosu.org.tr / dergi@istanbulbarosu.org.tr

İstanbul Barosu ocuk Hakları Merkezi tarafından hazırlanan broşürün tüm hakları saklıdır.